

Audiència. Elies, portador de l'amor de Déu

En l'audiència del 15 de juny, el Sant Pare parlà d'Elies, suscitat per Déu per menar el poble a la conversió.

Estimats germans i germanes,

En la història religiosa de l'antic Israel, els profetes van tenir gran rellevància amb el seu ensenyament i la seva predicació. Entre ells sorgeix la figura d'Elies, suscitat per Déu per menar el poble a la conversió. El seu nom significa «el Senyor és el meu Déu» i d'acord amb aquest nom es desenvolupa la seva vida, consagrada totalment a suscitar en el poble el reconeixement del Senyor com a únic Déu. D'Elies el Siràcida diu: «*Llavors s'aixecà el profeta Elies: era com el foc, i la seva paraula cremava com una torxa*» (Si 48, 1). Amb aquesta crida Israel torna a trobar el camí vers Déu. En el seu ministeri Elies prega: invoca el Senyor perquè torni a la vida el fill d'una vídua que l'havia allotjat (cf. 1 R 17, 17-24), clama a Déu el seu cansament i l'angoixa mentre fugí pel desert, cercat a mort per la reina Jezabel (cf. 1 R 19, 1-4), però és sobretot a la muntanya del Carmel on es mostra tot el seu poder de intercessor quan, davant Israel, crida el Senyor perquè es manifesti i converteixi el cor del poble. És l'episodi narrat en el capítol 18 del Primer Llibre dels Reis, en el qual avui ens aturem.

Ens trobem en el regne del Nord, al segle IX abans de Crist, en temps del rei Acab, en un moment en què a Israel s'havia creat una situació d'obert sincretisme. Al costat del Senyor, el poble adorava Baal, l'ídol tranquil·litzador de qui creien que venia el do de la pluja, i a qui, per això, atribuïen el poder de donar fertilitat als camps i vida als homes i el bestiar. Tot prenent seguir el Senyor, Déu invisible i misteriós, el poble cercava seguretat també en un déu comprensible i previsible, de qui creia poder obtenir fecunditat i prosperitat a canvi de sacrificis. Israel estava cedint a la seducció de la idolatria, la contínua temptació del creient, creient poder «servir dos senyors» (cf. Mt 6, 24; Lc 16, 13), i facilitar els camins inaccessibles de la fe en l'Omnipotent posant la confiança també en un déu impotent fet pels homes.

Precisament per desemascarar la neciesa enganyosa d'aquesta actitud, Elías fa que es reuneixi el poble d'Israel a la muntanya del Carmel i el posa davant la necessitat de fer una elecció: «*Si el Senyor és Déu, seguïu-lo! Si ho és Baal, seguïu-lo a ell!*» (1 R 18, 21). I el profeta, portador de l'amor de Déu, no deixa sola la gent davant d'aquesta elecció, sinó que l'ajuda indicant el signe que revelarà la veritat: tant ell com els profetes de Baal prepararan un sacrifici i resaran, i el veritable Déu es manifestarà responent amb el foc que consumirà l'ofrena. Comença així la confrontació entre el profeta Elies i els seguidors de Baal, que en realitat és entre el Senyor d'Israel, Déu de salvació i de vida, i l'ídol mut i sense consistència, que no pot fer res, ni per bé ni per mal (cf. Jr 10, 5). I comença també la confrontació entre dues formes completament diferents de dirigir-se a Déu i de pregar.

Els profetes de Baal, de fet, criden, s'agiten, ballen saltant, entren en un estat d'exaltació arribant a fer-se incisions al cos, «*es feien incisions amb punyals i llances fins que els rajava la sang*» (1 R 18, 28). Recorren a si mateixos per interpel·lar el seu déu, confiant en les seves pròpies capacitats per provocar-ne la resposta. Es revela així la realitat enganyosa de l'ídol: està pensat per l'home com una cosa de què es pot disposar, que es pot gestionar amb les pròpies forces, al qual es pot accedir a partir de si mateixos i de la pròpia força vital. L'adoració de l'ídol, en lloc d'obrir el cor humà a la Alteritat, a una relació alliberadora que permeti sortir de l'espai estret del propi egoisme per accedir a dimensions d'amor i de donació mútua, tanca la persona en el cercle

exclusiu i desesperant de la cerca de si mateixa. I és tal l'engany que, adorant l'ídol, l'home es veu obligat a accions extremes, en el temptatiu il·lusori de sotmetre'l a la seva voluntat. Per això, els profetes de Baal arriben fins i tot a fer-se mal, a infligir-se ferides en el cos, en un gest dramàticament irònic: per obtenir una resposta, un signe de vida del seu déu, es cobreixen de sang, recobrint-se simbòlicament de mort.

Molt diferent és l'actitud de pregària d'Elies. Ell demana al poble que s'apropi, implicant-lo així en la seva acció i en la seva súplica. L'objectiu del desafiament que llança als profetes de Baal era tornar a portar a Déu el poble que s'havia extraviat seguint els ídols; per això vol que Israel s'uneixi a ell, fent-se partícip i protagonista de la seva oració i de tot allò que està succeint. Després el profeta erigeix un altar, utilitzant, com diu el text, «dotze pedres, segons el nombre de tribus dels fills de Jacob, a qui s'havia dirigit aquesta paraula del Senyor: “El teu nom serà Israel”» (v. 31). Aquestes pedres representen tot Israel i són la memòria tangible de la història d'elecció, de predilecció i de salvació de la qual el poble ha estat objecte. El gest litúrgic d'Elies té un abast decisiu, l'altar és lloc sagrat que mostra la presència del Senyor, però aquestes pedres que el componen representen el poble, que ara, per mediació del profeta, està posat simbòlicament davant Déu, esdevé «altar», lloc d'ofrena i de sacrifici.

Però és necessari que el símbol esdevingui realitat, que Israel reconegui el veritable Déu i torni a trobar la seva identitat de poble del Senyor. Per això, Elías demana a Déu que es manifesti, i aquestes dotze pedres que havien de recordar a Israel la seva veritat serveixen també per recordar al Senyor la seva fidelitat, a la qual el profeta apel·la en l'oració. Les paraules de la seva invocació són denses en significat i en fe: «Senyor, Déu d'Abraham, d'Isaac i d'Israel, que es reconegui avui que tu ets Déu a Israel, que jo sóc el teu servidor i que per ordre teva he obrat totes aquestes coses. Respon-me, Senyor, respon-me, perquè aquest poble sàpiga que tu, Senyor, ets Déu i que has convertit els seus cors»(vv. 36-37; cf. Gn 32, 36-37). Elías s'adreça al Senyor anomenat-lo Déu dels pares, fent així memòria implícita de les promeses divines i de la història d'elecció i d'aliança que va unir indissolublement al Senyor amb el seu poble. La implicació de Déu en la història dels homes és tal que el seu nom ja està inseparablement unit al dels patriarques, i el profeta pronuncia aquest nom sant perquè Déu recordi i es mostri fidel, però també perquè Israel es senti cridat pel seu nom i torni a trobar la seva fidelitat. El títol diví pronunciat per Elies és de fet una mica sorprenent. En lloc d'usar la fórmula habitual, «Déu d'Abraham, d'Isaac i de Jacob», utilitza un apel·latiu menys comú: «Déu d'Abraham, d'Isaac i d'Israel». La substitució del nom «Jacob» per «Israel» evoca la lluita de Jacob en el gual de Jaboc amb el canvi de nom al qual el narrador fa una referència explícita (cf. Gn 32, 29) i en vaig parlar en una de les catequesi passades. Aquesta substitució adquireix un significat dens dins de la invocació d'Elies. El profeta està resant pel poble del regne del Nord, que es deia precisament Israel, diferent de Judà, que indicava el regne del Sud. I ara aquest poble, que sembla haver oblidat el seu propi origen i la seva pròpia relació privilegiada amb el Senyor, sent que el criden pel seu nom mentre es pronuncia el Nom de Déu, Déu del Patriarca i Déu del poble: «*Senyor, Déu (...) d'Israel: que se sàpiga avui que tu ets Déu a Israel*»(1 R 18, 36).

El poble pel qual prega Elies és posat davant la seva pròpia veritat, i el profeta demana que també la veritat del Senyor es manifesti i que ell intervingui per convertir Israel, apartant-lo de l'engany de la idolatria i portant-lo així a la salvació. La seva petició és que el poble finalment sàpiga, conegui en plenitud qui és veritablement el seu Déu, i faci l'elecció decisiva de seguir-lo només a ell, el veritable Déu. Perquè només així Déu és reconegut pel que és, Absolut i Transcendent, sense la possibilitat de posar-lo al

costat d'altres déus, que el negarien com absolut, relativitzant-lo. Aquesta és la fe que fa d'Israel el poble de Déu, és la fe proclamada en el conegut text del Shemà Israel: «*Escolta, Israel: el Senyor és el nostre Déu, el Senyor és l'Únic. Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb totes les forces*»(Dt 6, 4-5). A l'absolut de Déu el creient ha de respondre amb un amor absolut, total, que comprometi tota la seva vida, les seves forces, el seu cor. I precisament per al cor del seu poble el profeta amb la seva oració està implorant conversió: «*perquè aquest poble es convenci que tu, Senyor, ets Déu i que fas tornar els cors cap a tu*» (1 R 18, 37). Elies, amb la seva intercessió, demana a Déu allò que Déu mateix vol fer, manifestar-se en tota la seva misericòrdia, fidel a la seva pròpia realitat de Senyor de la vida que perdona, converteix, transforma.

I això succeeix: «Va caure el foc del Senyor, que va devorar l'holocaust i la llenya, les pedres i la cendra, assecant l'aigua de les rases. Tot el poble ho va veure i van caure front a terra, exclamant: "El Senyor és Déu. El Senyor és Déu!"» (Vv. 38-39). El foc, aquest element alhora necessari i terrible, vinculat a les manifestacions divines de l'esbarzer ardent i del Sinaí, ara serveix per palesar l'amor de Déu que respon a l'oració i es revela al seu poble. Baal, el déu mut i impotent, no havia respost a les invocacions dels seus profetes; el Senyor en canvi respon, i de forma inequívoca, no només cremant l'holocaust, sinó fins i tot assecant tota l'aigua que havia estat vessada entorn de l'altar. Israel ja no pot tenir dubtes, la misericòrdia divina ha sortit a trobar la seva debilitat, els seus dubtes, la seva falta de fe. Ara Baal, l'ídol va, està vençut, i el poble, que semblava perdut, ha tornat a trobar el camí de la veritat i s'ha retrobat a si mateix.

Estimats germans i germanes, què ens diu a nosaltres aquesta història del passat? Quin és el present d'aquesta història? Primer de tot està en qüestió la prioritat del primer manament: adorar només Déu. On Déu desapareix, l'home cau en l'esclavitud d'idolatries, com han mostrat, en el nostre temps, els règims totalitaris, i com mostren també diverses formes de nihilisme, que fan l'home dependent d'ídols, d'idolatries; l'esclavitzen. Segon. L'objectiu primari de l'oració és la conversió: el foc de Déu que transforma el nostre cor i ens fa capaços de veure a Déu i així de viure segons Déu i de viure per a l'altre. I el tercer punt. Els Pares ens diuen que també aquesta història d'un profeta és profètica, si -diuen- és ombra del futur, del futur Crist, és un pas en el camí cap a Crist. I ens diuen que aquí veiem el veritable foc de Déu: l'amor que guia el Senyor fins a la creu, fins a la donació total de si. La veritable adoració de Déu, aleshores, és donar-se a si mateix a Déu i als homes, la veritable adoració és l'amor. I la veritable adoració de Déu no destrueix, sinó que renova, transforma. Certament, el foc de Déu, el foc de l'amor crema, transforma, purifica, però precisament així no destrueix, sinó que crea la veritat del nostre ésser, recrea el nostre cor. I així realment vius per la gràcia del foc de l'Esperit Sant, de l'amor de Déu, som adoradors en esperit i en veritat. Gràcies.